

Odlišné stanovisko sudcu Petra Straku

**k výroku a odôvodneniu uznesenia ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 498/2024
z 19. septembra 2024**

1. V súlade s § 67 ods. 1 zákona o ústavnom súde pripájam k uzneseniu ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 498/2024 z 19. septembra 2024 odlišné stanovisko, a to z dôvodu môjho nesúhlasu s výrokom, ako aj s odôvodnením tohto rozhodnutia.

2. Sťažovatelia (ako obvinení) v priebehu trestného konania namietali nedostatočné poskytnutie informácií o obvinení podľa čl. 6 ods. 1 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2012/13/EÚ z 22. mája 2012 o práve na informácie v trestnom konaní (ďalej len „smernica“) a porušenie svojho práva na prístup k spisovému materiálu podľa čl. 7 ods. 2 smernice. Obrátili sa na sudcu pre prípravné konanie, aby porušenie napravil, avšak ten ich podanie (nazvané ako „*opravný prostriedok podľa čl. 8 ods. 2 smernice*“) nepreskúmal, ale postúpil vec na vybavenie prokuratúre podľa § 210 Trestného poriadku. Takýto postup sťažovatelia považujú za nesprávny a trvajú na tom, že s ohľadom na čl. 47 Charty základných práv Európskej únie (ďalej len „charta“) (právo na účinný prostriedok nápravy súdom, pozn.) majú právo na to, aby sa ich námietkami zaoberal súd (nie prokurátor).

3. Podľa môjho názoru mala byť vec prijatá na ďalšie konanie a ústavný súd sa mal obrátiť na Súdny dvor Európskej únie (ďalej len „Súdny dvor“) s prejudiciálnou otázkou.

4. Podľa čl. 6 ods. 1 smernice majú členské štáty zabezpečiť, aby podozrivým alebo obvineným osobám boli poskytnuté informácie o trestnom čine, zo spáchania ktorého sú podozrivé alebo obvinené. Predovšetkým by sa im mal poskytnúť dostatočne podrobný popis skutkového stavu týkajúceho sa trestného činu vrátane času a miesta skutku, pokiaľ sú známe, v ktorých bol údajne trestný čin spáchaný, z ktorého spáchania sa podozrievajú alebo obviňujú, a jeho možná právna kvalifikácia (pozri bod 28 preambuly smernice).

5. Pokiaľ ide o okamih, kedy má dôjsť k tomuto oznámeniu, čl. 6 ods. 1 (na rozdiel napríklad od čl. 6 ods. 3 smernice) stanovuje, že informácie majú byť poskytnuté bezodkladne.

6. Ako to uvádzajú odôvodnenia 27 a 28 smernice, ako aj jej články 6 a 7, tieto články majú konkrétne za cieľ zaručiť účinný výkon práva na obhajobu, ako aj spravodlivé súdne konanie (Tranca a i., rozsudok Súdneho dvora z 22. 3. 2017, C-124/16, C-188/16 a C-213/16). Tento cieľ pritom ukladá povinnosť, aby obvinená osoba dostala podrobné informácie o obvinení a mala možnosť oboznámiť sa so spisovým materiálom v takom čase, ktorý jej umožní účinne si pripraviť svoju obhajobu, ako to navyše stanovuje čl. 7 ods. 3 smernice týkajúci sa prístupu k spisovému materiálu, pričom spresňuje, že poskytnutie neúplných informácií a čiastočné umožnenie prístupu k tomuto materiálu sú v tejto súvislosti nedostatočné (rozsudok Súdneho dvora Kolev a i. z 5. 6. 2018, C-612/15).

7. Článok 6 smernice rozlišuje medzi:

- bezodkladným poskytnutím informácií o trestnom čine (čl. 6 ods. 1 smernice) v rozsahu, aký je potrebný na zaručenie spravodlivého konania a účinné uplatnenie práva na obhajobu;
- poskytnutím informácií o dôvodoch zatknutia alebo zadržania vrátane trestného činu, z ktorého spáchania sú osoby podozrivé alebo obvinené (čl. 6 ods. 2 smernice);
- poskytnutím podrobných informácií o obvinení vrátane povahy a právnej kvalifikácie predmetného trestného činu, ako aj povahy predpokladanej účasti obvinenej osoby na spáchaní tohto činu (čl. 6 ods. 3 smernice), pričom tieto majú byť poskytnuté najneskôr pri podaní obžaloby;
- bezodkladným poskytovaním informácií o akýchkoľvek zmenách, ktoré sa týkajú informácií, ktoré im boli poskytnuté v zmysle čl. 6 smernice, ak je to potrebné na zaručenie spravodlivého konania (čl. 6 ods. 4 smernice);

a to všetko s ohľadom na výklad poskytnutý v bode 28 odôvodnenia smernice, podľa ktorého sa informácie majú poskytovať „... so zreteľom na štádium, v akom sa trestné konanie nachádza v čase poskytovania informácií, aby sa tým zaručilo spravodlivé konanie a umožnilo účinné uplatňovanie práva na obhajobu“.

8. Smernica teda predpokladá postupné sprístupňovanie informácií o obvinení v závislosti od toho, v akom štádiu sa vyšetrovanie aktuálne nachádza (a v akom rozsahu teda informáciami disponujú aj samotné orgány činné v trestnom konaní), pričom ako zásadné sa javí naplnenie podmienky zaručenia spravodlivého konania a účinného uplatnenia práva na obhajobu.

9. Cieľ smernice, ako aj riadny priebeh konania v zásade predpokladajú, že podrobné informácie o obvinení (ako to predpokladá čl. 6 ods. 3 smernice) a prístup k spisovému materiálu by mal byť umožnený najneskôr v čase, keď súd príslušný na rozhodovanie o dôvodnosti obvinenia skutočne začne pojednávať o tejto dôvodnosti. Možnosť oboznámiť sa s týmito informáciami a dôkazmi najneskôr v čase, keď sa začne pojednávanie, je dôležitá preto, aby sa tejto osobe (alebo jej obhajcovi) umožnilo účinne sa zúčastniť pojednávania v súlade so zásadou kontradiktórnosti a rovnosti procesných prostriedkov tak, aby účinne obhájila svoje stanovisko (pozri už citovaný rozsudok Kolev).

10. Smernica však zároveň obsahuje aj druhé časové obmedzenie, ktoré definuje moment, kedy najskôr je potrebné obvinenú alebo podozrivú osobu informovať aspoň o základe obvinenia. V zmysle čl. 6 ods. 1 smernice sa tak má udiť „bezodkladne“.

11. Ak majú byť informácie o obvinení poskytované „bezodkladne“, potom si myslím, že aj opravný prostriedok, ktorý má mať obvinený k dispozícii v prípade, ak mu nie sú informácie poskytnuté v dostatočnom rozsahu alebo včas, musí byť k dispozícii „bezodkladne“ alebo v takom časovom horizonte, ktorý zodpovedá požiadavke na priamu a bezprostrednú ochranu porušenému právu.

12. Slovenský právny poriadok rozlišuje medzi skráteným vyšetrovaním a vyšetrovaním. Podľa § 203 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku skrátené vyšetrovanie treba skončiť spravidla do dvoch mesiacov od vznesenia obvinenia. Podľa § 209 ods. 2 Trestného poriadku vyšetrovanie obzvlášť závažných zločinov je potrebné skončiť do šiestich mesiacov od vznesenia obvinenia; v ostatných prípadoch do štyroch mesiacov. V prípade skráteného vyšetrovania aj neskráteného vyšetrovania platí, že ak nie je ukončené v zákonom stanovenej lehote, policajt oznámi prokurátorovi, prečo nebolo možné vyšetrovanie v tejto lehote skončiť, aké úkony treba ešte vykonať a aký čas bude ešte vyšetrovanie pokračovať. Prokurátor môže policajtovi pokynom zmeniť rozsah úkonov, ktoré ešte majú byť vykonané, ako aj určiť inú lehotu, akú má vyšetrovanie ešte trvať (pozri § 203 ods. 2 a § 209 ods. 3 Trestného poriadku).

13. V praxi sa objavujú aj prípady, kedy vyšetrovanie trvá aj niekoľko rokov, kým je podaná obžaloba. Poukazujem napríklad na rozhodnutie vo veci sp. zn. IV. ÚS 41/2021, keď ústavný súd rozhodoval o prietáhoch v prípravnom konaní, ktoré už v čase podania ústavnej sťažnosti trvalo päť rokov a deväť mesiacov. Vo veci sp. zn. I. ÚS 502/2022 posudzoval ústavný súd prietahy v prípravnom konaní, ktoré trvalo dvanásť rokov, vo veci sp. zn. IV. ÚS 41/2021 trvalo prípravné konanie v čase podávania ústavnej sťažnosti sedem rokov. Aj v prípade niekoľko rokov trvajúceho prípravného konania pritom nemusí vždy ísť o prietahy, najmä v prípade, ak ide o zložitú vec (pozri napríklad rozhodnutie ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 572/2022, kde išlo o prípravné konanie, ktoré bolo od vznesenia obvinenia vedené dva roky a štyri mesiace).

14. Tieto lehoty sú navyše poriadkové, teda ich nedodržanie nemá žiadne procesné následky a začínajú plynúť až momentom vznesenia obvinenia, čiže sa do nich nezapočítava čas od začatia trestného stíhania do vznesenia obvinenia.

15. Rozhodovacia prax Súdneho dvora odkazuje na už stabilizovanú judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“), ktorá pokiaľ ide o právo na účinný opravný prostriedok podľa čl. 13 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, zdôrazňuje, že takýto prostriedok musí byť efektívny „*nielen právne, ale aj v praxi*“ (Kudla proti Poľsku, rozsudok ESLP z 26. 10. 2000, č. 30210/96). Podľa Súdneho dvora sú národné súdy povinné poskytnúť „*priamu a bezprostrednú ochranu*“ právam vyplývajúcim z právneho poriadku Európskej únie (Salgoil, rozsudok Súdneho dvora z 19. 12. 1968, C-13/68).

16. Za týchto okolností som považoval za nevyhnutné zvážiť, či slovenská právna úprava obsiahnutá v Trestnom poriadku, ktorá nepozná opravný prostriedok proti námietkam podozrivej alebo obvinenej osoby voči neposkytnutiu informácií o obvinení podľa čl. 6 ods. 1 smernice v štádiu prípravného konania, o ktorom by rozhodoval súd, pričom zároveň umožňuje niekoľkoročné trvanie prípravného konania, je v súlade s právom podozrivej alebo obvinenej osoby na poskytnutie informácií o obvinení v zmysle čl. 6 ods. 1 smernice „bezodkladne“ a s právom na účinný prostriedok nápravy súdom podľa čl. 47 charty, ktorý má byť efektívny právne, ale aj v praxi a ktorý má byť zároveň priamym a bezprostredným prostriedkom nápravy.

17. S ohľadom na uvedené som toho názoru, že ústavný súd mal vec prijať na ďalšie konanie a vo vzťahu k prejednávanej veci sa mal obrátiť na Súdny dvor s nasledovnými prejudiciálnymi otázkami:

Alt. 1

Má sa čl. 6 ods. 1 smernice v časti „bezodkladne“, čl. 8 ods. 2 smernice a čl. 47 charty v spojení s čl. 48 ods. 2 charty vykladať v tom zmysle, že bráni takým trestným procesným ustanoveniam, podľa ktorých námietku obvinenej osoby týkajúcu sa neposkytnutia informácií o obvinení v zmysle čl. 6 ods. 1 smernice je oprávnený posúdiť prokurátor, ktorý o takej námietke nevydáva rozhodnutie, a po právoplatnosti uznesenia o vznesení obvinenia generálny prokurátor, ktorý nemusí vôbec vydať rozhodnutie a súd je oprávnený zaoberať sa takou námietkou prvýkrát až po podaní obžaloby, alebo sa má vykladať tak, že podozrivá alebo obvinená osoba má v zmysle čl. 47 charty právo na účinný prostriedok nápravy pred súdom vo vzťahu k takej námietke už v štádiu prípravného konania?

Alt.2

1. Má sa čl. 6 ods. 1 smernice v časti „bezodkladne“, čl. 8 ods.2 smernice v spojení s čl. 47 a čl. 48 ods. 2 charty vykladať v tom zmysle, že požaduje, aby o námietke obvinenej osoby týkajúcej sa neposkytnutia informácií o obvinení v zmysle čl. 6 ods. 1 smernice konal a formálnym rozhodnutím, aj v štádiu vyšetrovania spáchaného skutku, t. j. pred začatím fázy trestného konania na súde, rozhodol nezávislý a nestranný súd ?

2. Ak je odpoveď na prvú otázku kladná, má sa čl. 6 ods. 1 smernice v časti „bezodkladne“, čl. 8 ods. 2 smernice v spojení s čl. 47 charty a s čl. 48 ods. 2 charty vykladať v tom zmysle, že bráni právnej úprave, ktorá neumožňuje nezávislému a nestrannému súdu zaoberať sa námietkou obvinenej osoby týkajúcou sa neposkytnutia informácií o obvinení v zmysle čl. 6 ods. 1 smernice počas celého vyšetrovania spáchaného skutku (prípravného konania) vedeného orgánmi činnými v trestnom konaní, keďže prvýkrát sa nezávislý a nestranný súd môže danou námietkou zaoberať až po podaní obžaloby prokurátorom, a teda po skončení celého procesu vyšetrovania (skrátenejšie vyšetrovania), ktoré môže v praxi orgánov činných v trestnom konaní trvať aj niekoľko rokov?

3. Ak je odpoveď na prvú otázku záporná, postačuje na naplnenie čl. 6 ods. 1 smernice v časti „bezodkladne“, čl. 8 ods. 2 smernice v spojení s čl. 47 charty a s čl. 48 ods. 2 charty, aby o námietke obvinenej osoby týkajúcej sa neposkytnutia informácií o obvinení v zmysle čl. 6 ods. 1 smernice konal a túto neformálne vybavil prokurátor preskúmavajúci v prípravnom konaní vedenom orgánmi činnými v trestnom konaní postup konajúceho policajta, ktorý má v prípade dôvodnosti námietky takejto osoby oprávnenie usmerniť policajta záväzným pokynom?

V Košiciach 19. septembra 2024

Peter Straka
sudca